

De Stemming van 16 oktober 2016

Voor de 4e week zien we geen verschuivingen in de omvang van de partijen. Op zichzelf is dat al uniek. Maar het is helemaal opmerkelijk, omdat in deze periode o.a. de Algemene Beschouwingen zijn geweest en de verschillende partijen hun verkiezingsprogramma bekend maakten. Daarnaast voert Premier Rutte een intensieve (reclame-)campagne. Deze week onderzoek daarover en de strijd om het lijsttrekkerschap bij de PvdA.

zetels	TK2012	21-08 2016	9-10 2016	16-10 2016	Versch in 1 week	Versch in 8 weken	Versch met TK2012
VVD	41	24	27	27		3	-14
PvdA	38	9	10	10		1	-28
PVV	15	35	28	28		-7	13
SP	15	15	13	13		-2	-2
CDA	13	17	17	17			4
D66	12	13	15	15		2	3
ChristenUnie	5	6	6	6			1
GroenLinks	4	16	15	15		-1	11
SGP	3	3	3	3			
Partij voor de Dieren	2	4	4	4			2
50PLUS	2	6	9	9		3	7
VNL		0	1	1		1	1
DENK		2	2	2			2
Totaal	150	150	150	150			
VVD+PvdA	79	33	37	37		4	-42
VVD+CDA+D66+PvdA	104	63	69	69		6	-35
VVD+CDA+D66+GroenLinks	70	70	74	74		4	4
VVD+CDA+D66+SP	81	69	72	72		3	-9
VVD+CDA+SP+GroenLinks	73	72	72	72			-1

Het lijkt erop dat er drie kandidaten komen voor het lijsttrekkerschap bij de PvdA: Samsom, Asscher en Monasch. Bij de kiezers is er voorkeur voor Asscher. Ook is dat het geval bij de PvdA-kiezers (maar dat zijn niet de leden, die uiteindelijk gaan stemmen). De voorkeur voor Monasch ligt overall boven die voor Samsom. Alleen bij de PvdA-kiezers is dat duidelijk anders. De meerderheid van de kiezers denkt ook dat Asscher het gaat winnen.

Wie hoopt u dat lijsttrekker wordt van de PvdA?

Verticaal gepercenteerd	Allen	PVV	VVD	CDA	Huidig stemgedrag					TK2012 PvdA
					D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus	
Lodewijk Asscher	32%	17%	38%	38%	45%	47%	26%	38%	27%	39%
Jacques Monasch	15%	14%	10%	20%	14%	11%	21%	11%	35%	19%
Diederik Samsom	11%	10%	16%	10%	13%	26%	4%	20%	6%	13%
Geen voorkeur	42%	59%	35%	31%	28%	16%	48%	32%	31%	29%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Wie denkt u dat lijsttrekker wordt van de PvdA?

Verticaal gepercenteerd	Allen	PVV	VVD	CDA	Huidig stemgedrag					TK2012 PvdA
					D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus	
Lodewijk Asscher	54%	53%	57%	59%	60%	61%	45%	63%	62%	52%
Diederik Samsom	21%	17%	21%	23%	25%	27%	23%	21%	15%	22%
Jacques Monasch	3%	3%	4%	1%	2%	2%	4%	0%	5%	2%
Geen van drie	22%	25%	18%	17%	14%	9%	27%	16%	19%	24%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Ten aanzien van de kans op stemmen op de PvdA lijkt Asscher een grotere electorale potentie voor de PvdA te hebben. Maar met 2,1% is dat ook slecht 3 zetels. Die extra kiezers komen dan met name van de potentiële kiezers op D66, SP en GroenLinks.

Grote kans op stemmen PvdA met lijsttrekker....

Verticaal gepercenteerd	Allen	PVV	VVD	CDA	Huidig stemgedrag					TK2012 PvdA
					D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus	
Lodewijk Asscher	8,6%	1,5%	1,2%	0,8%	7,9%	85,6%	6,6%	9,9%	0,3%	31,2%
Diederik Samsom	6,5%	0,0%	1,2%	0,3%	2,9%	85,6%	1,3%	6,8%	0,0%	23,1%
Jacques Monasch	6,5%	0,8%	0,5%	1,3%	3,9%	67,7%	4,5%	3,9%	9,7%	21,7%

- zie volgende pagina

Het woord "bevlogen" vinden de kiezers meer bij Samsom dan bij Asscher passen. Maar het woord "betrouwbaar" en "goed leider" wordt door de PvdA-kiezer duidelijk sterker aan Asscher gekoppeld dan aan Samsom.

Welke woorden vindt u bij Samsom of Asscher passen?

Verticaal gepercenteerd	Allen		Stemt nu PvdA		Stemde PvdA 2012	
	Samsom	Asscher	Samsom	Asscher	Samsom	Asscher
Vakkundig	17%	37%	62%	68%	29%	49%
Betrouwbaar	10%	26%	34%	61%	15%	36%
Premierwaardig	3%	24%	14%	60%	5%	38%
Goed leider	5%	19%	20%	59%	8%	29%
Bevlogen	29%	16%	76%	41%	43%	23%
Charismatisch	11%	16%	25%	36%	13%	23%
Visionair	6%	8%	24%	29%	12%	12%
Grappig	7%	4%	17%	11%	7%	6%
Geen van deze	37%	30%	3%	4%	33%	22%
Totaal	125%	180%	275%	369%	165%	238%

De afgelopen week heeft Premier Rutte een uitgebreide campagne gevoerd rondom zijn eigen rol naast het verkiezingsprogramma van de VVD. Hij is regelmatig daarover in de media gekomen, plus in een groot aantal Ster-spots. 15% van de kiezers beoordeelt die campagne positief, 40% negatief. De VVD-kiezers van dit moment beoordelen die campagne overwegend positief.

Wat is uw oordeel over de campagne van Mark Rutte de afgelopen week?

Verticaal gepercenteerd	Allen	PVV	VVD	CDA	Huidig stemgedrag					TK2012 VVD
					D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus	
Positief	15%	4%	73%	16%	8%	10%	0%	4%	8%	37%
Neutraal	30%	28%	19%	43%	46%	38%	16%	36%	23%	32%
Negatief	40%	57%	2%	26%	23%	38%	70%	42%	54%	18%
Weet niet/geen antwoord	15%	12%	6%	16%	24%	14%	13%	17%	15%	13%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bijna een kwart geeft aan een goede indruk te hebben wat het plan van Mark Rutte is, 38% zou het niet weten. Onder de huidige VVD-kiezers geeft twee derde aan een goede indruk van het plan te hebben.

Wat geldt voor u ten aanzien van het plan van Mark Rutte?

Verticaal gepercenteerd	Allen	PVV	VVD	CDA	Huidig stemgedrag					TK2012 VVD
					D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus	
Ik heb een goede indruk van wat het plan van Mark Rutte is	23%	15%	64%	26%	14%	21%	11%	18%	12%	38%
Ik heb geen goede indruk van wat het plan van Mark Rutte is, maar ik kan me het wel ongeveer indenken	33%	36%	21%	32%	42%	43%	38%	32%	33%	27%
Ik zou niet weten wat het plan van Mark Rutte is	38%	45%	13%	38%	38%	34%	44%	42%	53%	30%
Weet niet/geen antwoord	6%	5%	2%	5%	6%	1%	7%	8%	2%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Meer dan de helft van de huidige VVD-kiezers vindt dit een sterk begin van de verkiezingscampagne. Bij de andere partijen wordt de bewoording "veel geschreeuw, weinig wol" relatief vaak gekozen.

Nu volgen woorden die de publiciteit van Mark Rutte in de afgelopen week zouden kunnen beschrijven. Welke daarvan vindt u van toepassing?

Verticaal gepercenteerd	Allen	PVV	VVD	CDA	Huidig stemgedrag					TK2012 VVD
					D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus	
Veel geschreeuw, weinig wol	42%	52%	4%	39%	31%	42%	58%	51%	41%	30%
Irritant	32%	46%	1%	25%	17%	31%	55%	36%	45%	14%
Slimme campagne	18%	8%	54%	24%	15%	25%	6%	16%	9%	32%
Sterk begin van verkiezingscampagne	15%	6%	54%	13%	13%	12%	5%	5%	6%	28%
Overkill	13%	12%	4%	15%	9%	24%	15%	17%	19%	9%
Premierwaardig	10%	2%	48%	7%	12%	11%	2%	5%	3%	25%
Inhoudelijk sterk	7%	1%	36%	7%	2%	2%	1%	2%	4%	17%
Geen van deze	18%	14%	10%	17%	31%	22%	9%	21%	9%	16%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

zie volgende pagina

Electoraal heeft dit de VVD nog geen zetels opgeleverd, maar het zou best zo kunnen zijn dat als het in maart 2017 toch weer een tweestrijd om het premierschap gaat worden dat deze campagne van nu een goede basis legt voor Mark Rutte om na de verkiezingen weer als premier terug te kunnen komen.

Bent u de afgelopen week positiever over Mark Rutte gaan denken in relatie tot zijn toekomstige premierschap?

Verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag								TK2012 VVD
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLns	50Plus	
Ja	13%	5%	58%	11%	12%	12%	0%	4%	6%	30%
Nee	78%	90%	33%	80%	78%	73%	97%	86%	90%	58%
Weet niet/geen antwoord	9%	5%	9%	8%	11%	14%	3%	10%	4%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Het voornemen van de regering om euthanasie mogelijkheden te verruimen wordt door 70% van de Nederlanders gesteund. Bijna een kwart is tegen. Alleen onder de kiezers van de christelijke partijen is een meerderheid tegen, bij alle andere partijen is er een ruime meerderheid voor.

Men wil ook euthanasie toestaan bij "voltooid leven". Dus mensen die niet terminaal ziek zijn, maar wel vinden dat hun leven voltooid is, kunnen toestemming krijgen voor euthanasie. Bent u voor of tegen deze verruiming van de euthanasie-mogelijkheden?

Verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLns	50Plus
Voor verruiming	70%	75%	82%	33%	88%	75%	73%	75%	79%
Tegen verruiming	23%	19%	15%	59%	9%	20%	19%	16%	20%
Weet niet/geen antwoord	7%	6%	3%	8%	3%	4%	8%	9%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Als gevraagd wordt wat men zelf zou doen als men in zo'n situatie komt dan zien we min of meer vergelijkbare cijfers als in de vorige tabel (maar nu over de hele linie een wat lagere score). Ook hier zien we duidelijk afwijkende cijfers bij de kiezers van de christelijke partijen.

Stel dat u in een situatie komt dat u uw leven als voltooid beschouwt. Kunt u zich voorstellen dat u dan euthanasie wilt plegen?

Verticaal gepercenteerd	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLns	50Plus
Ja	61%	67%	65%	30%	75%	65%	64%	64%	72%
Nee	29%	26%	26%	63%	18%	28%	22%	25%	18%
Weet niet/geen antwoord	10%	6%	9%	7%	6%	7%	14%	12%	10%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%